

Oponentský posudek (*Jana Nechutová*) k habilitační práci
Mgr. Jindřicha Marka, Ph.D.
v oboru Pomocné vědy historické

Václav Koranda mladší, utrakvistický administrátor a literát.

Jindřich Marek mohl při zpracování zvoleného tématu habilitačního spisu vyjít ze svých profesních, akademických a knihovnických, přesněji a navíc kodikologických, zkušeností. V tomto širokém rámci svých kompetencí se dal upoutat otázkami spjatými s českým utrakvismem: zabýval se jeho ranou fází v předchozí publikaci s názvem „Jakoubek ze Stříbra a počátky utrakvistického kazatelství v českých zemích“, předkládaná habilitační práce je věnována třetí generaci českého utrakvismu, a to jejímu čelnému představiteli Václavu Korandovi mladšímu. Autor si stanovil jako cíl (s. 17) „komplexně popsat Korandovu osobnost a jeho veřejné působení na základě dochovaných pramenů. Jde...o mezioborovou kombinaci kodikologického a knihovědného zkoumání dochovaných knih z Korandovy knihovny...“ Větší část Markovy knihy studuje, komentuje a řeší Korandovu literární činnost, texty, jež se od něj dochovaly, dále vychází i z obsahu Korandovy knihovny, a tomuto přístupu slibnému i po stránce literární historie odpovídá vstupní kapitola s titulem „Písemná kultura poděbradského a jagellonského období“. Dále je řeč o Korandově životní dráze a o jeho funkci administrátora utrakvistické konzistoře; v této kapitole autor podává a i z předchozího bádání shrnuje, co je díky dochovaným písemnostem namnoze diplomatického charakteru známo o Korandově správě duchovních institučních záležitostí. Pro zhodnocení kvality Markovy práce stojí za to připomenout, že většina těchto dokumentů je dochována jako makulatura v Korandových knihách a že právě kol. Marek tyto fragmenty objevil a podal o nich srozumitelnou informaci (srv. v odd. „Literatura“ Markovy a Renaty Modrákové práce vyšlé v r. 2006 a 2009). – Při výzkumu Korandovy literární (v nejširším smyslu, včetně dokumentů úředního charakteru) dochované pozůstalosti se mohl Marek opírat o práci předchůdců – uvedu jen soupisy Kamila Krofty (LF 1912) a hned několik soupisů zpracovaných P. Spunarem, o hojné literatuře a pramenných studiích ke Korandově knihovně se dočteme v obsáhlé pozn. 29 na s. 15. Marek ovšem vykonal velmi kritickou moderní, snad můžeme říci definitivní katalogovou práci ke Korandově písemné pozůstalosti – velmi cenné přílohy k předložené knize (s. 153-224: Soupis úředních písemností – 209 položek, dochované svazky z Korandovy knihovny – 71 kusů, dodatky k soupisům Korandovy knihovny – rukopisné přípisky, marginálie, a konečně Seznam Korandových literárních děl). To vše je zpracováno se vzácnou a příkladnou akribií. Marek nezůstává jen u kodikologického řemesla, jeho práce zdaleka není popisná (jeho exaktní výzkum v této oblasti

si ovšem zaslouhuje velkého uznání); vyplývají mu z ní velmi dobře zdůvodněné závěry o Korandově osobnosti, o jeho spiritualitě, o jeho zájmech a prioritách a o prostředí dané fáze české reformace vůbec.

Literárního historika, který se pohybuje v oblasti výzkumu české reformace, zaujmou další kapitoly, obě rozdělené do dalších menších celků – „Polemika s papežem a českými katolíky“, i následující, „Polemika s radikální reformací“. Je až zarážející, jak česká reformace v daném období myšlenkově a teologicky zplaněla. Jindřich Marek to dobře ví, dokonce i záložka jeho tiskem vydané habilitační práce konstatuje, že „utrkvismus v této době (velké) věroučné inovace nepřinášel“; jeho přední muži měli dosti na tom, co v nauce o církvi a o poslušnosti (těchto dvou oblastí kromě samotného kalicha se polemiky nejčastěji dotýkají) přinesli Hus, Jakoubek, z další generace nejspíš Mikuláš z Pelhřimova, Rokycana a další basilejští obránci artykulů. Toto teologické mlčení působí jako ticho před bouřlivým vpádem Lutherovy nauky. Zde se pana uchazeče ptám, do jaké míry Václav Koranda klasiky rané fáze české reformace skutečně zná, tedy do jaké míry jsou podporou jeho argumentace, tedy autoritou. Pokud vidím, pořizoval si opisy Husa i z Viklefa „a z utrkvistů první a druhé generace“ (s. 126,143), „činí o Husovi pochvalnou zmínku“ (s.17), v polemice se Stanislavem z Velvar cituje Husův list knězi Havlíkovi a traktát určený žalářníku Robertovi (s. 62), hájí památku mučedníka Jana Husa (s. 96), odvolává se Matěje z Janova, na Viklefa a na Husa (s. 102), zmiňuje se o spisech Jana Husa (s. 105), díla Jana Husa a jeho vrstevníků a pokračovatelů jsou v nemalém počtu v Korandově knihovně (s. 110, 111), stejně tak Husovy promoční řeči (UK Praha X C 3). Je tomu tak, že Koranda Husa znal povrchně a hájil spíš jej než jeho nauku (např. o církvi nebo o poslušnosti), i když jeho spisy měl a sám opisoval? Zdá se, že jeho argumentace vůbec byla více státoprávní nebo moralistní než teologická, což Marek sám v souvislosti s Korandovým eucharistickým traktátem formuluje tak, že „pokud se stále ještě jednalo o teologii, byla to teologie praktická, pastorační“ (s. 91). Marek také na základě obsahu Korandovy knihovny dovedl, že pro Korandu jakožto správce utrkvistické církve byla velmi důležitá penitenní a sakramentální teologie (s.112), zároveň (s.113) podává důležitou a možná i překvapivou informaci o Korandově relativně malém zájmu o kazatelství. – Zajímavý je také Korandův rezervovaný vztah k latinskému renesančnímu humanismu, kol. Marek konstatuje, že se tento utrkvistický laik (?) vůči humanistickým směrům vymezoval, a patrně souhlasí s dosti radikální formulací Noemi Rejchrtové, že Korandův „myšlenkový postoj lze zjednodušeně postihnout jako programovou regotizaci vědomě brzdící impulsy humanistické a renesanční“ (s. 17).

V následující části posudku formuluji své poznámky, jde o výzvu k diskusi nebo k rozvíjejícím úvahám. Eventuálně kriticky znějící formulace tohoto posudku zde zároveň

relativizují a upozorňují, že i v těchto případech uchazeč sám ví, co činí. Především skoro komická marginálie, týkající se Eney Silvia Piccolominiho – papeže Pia II.: zde Jindřich Marek evidentně předpokládá, že tato totožnost je čtenáři jeho knihy notoricky zřejmá, přece mne však udivuje (možná spíše z mého přepjatého zřetele ke stylu), že se s totožností Pia II. s autorem *Historia Bohemica* v kapitole „Římská polemika s papežem“ nepracuje. Ještě podivnější je formulace na s. 124: „Pokud jde o básnictví, u Vergilia citoval 114. list básníka Enea Silvia, který, jak píše, se později stal papežem“. – Z Markových sdělení o Korandově zacházení s texty antických klasiků by mělo či mohlo vyplynout jasněji, že utrakvistický administrátor tyto autory pravděpodobně nečetl, a to, co z nich cituje, znal většinou pouze z florilegií a sbírek „okřídlených rčení“ (Marek to ví a několikrát na tuto skutečnost naráží, uživatelé jeho knihy to však zcela zřejmé být nemusí). Vůbec nepřichází v úvahu Homér (na s. 128, jde ovšem jen o jméno v Korandově rejstříku nebo katalogu nějaké neznámé knihovny, a jistě nějaká latinská verze, nejspíš *Ilias Latina*), rozhodně nemohl Koranda citovat Sokrata (s. 146, Marek ovšem sám říká, že zde Koranda patrně užil *Tripartitus moralium dominikánského encyklopedisty 14. století Konráda z Halberstadtu*). – Zatímco s katolickou stranou polemizuje Koranda v eucharistické problematice většinou o laickém přijímání kalicha, s „pikarty“ („radikální reformací“) jedná o „reálné přítomnosti Kristově ve svátosti oltářní.“ Zde prosím kol. Marka o vysvětlení (určitě je v literatuře dáno, teologové budou vědět), jak Koranda jeho pravověrný český utrakvista této přítomnosti konkrétně rozuměl (transsubstanciace, remanence, event. nějaká forma konsubstanciace? – odborníci to neumějí říci s jistotou ani o Husově eucharistickém učení).

Další a poslední otázka: narazil kol. Marek při práci s Korandovými a souvisejícími texty na nedostatek (kritických) edic spisů z této fáze české reformace? A stálo by za to se zde ediční práci věnovat (úkol pro bohemikány a latinské filology)? K těmto otázkám mne vede má filologická formace a to, že v knize – pod čarou, v latinských citacích z rukopisných textů, nacházím drobné, nijak zvlášť rušivé, a ovšem nepodstatné, ale přece jen nedostatky.

Z napsaného vyplývá, že pro obor pomocných věd historických a pro interdisciplinární prostředí obecně je Markova práce významná, o preciznosti a zřetelnosti jejího zpracování nemůže být sporu, české i zahraniční odborné prostředí ji přijme se značným užitekem. Tím spíše z tohoto posudku plyne, že byla bohatě naplněna žádoucí metodologická a formální kritéria.

Habilitační práce mgr. Jindřicha Marka, Ph.D., splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru pomocných věd historických.

V Brně 25. června 2021

prof. emer. PhDr. Jana Nechutová,
Ústav klasických studií FF MU